

УДК: 346.7

Ю. З. Драпайло

ПОНЯТТЯ ТЕРИТОРІЇ ТА АКВАТОРІЇ МОРСЬКОГО ПОРТУ ТА ПОРЯДОК ВИЗНАЧЕННЯ ЇХ МЕЖ

Постановка проблеми. Реформування портової галузі, пов'язане із прийняттям Закону «Про морські порти України», який набуде чинності 16 червня 2013 року, обумовить зміну правового статусу морських портів та їх складових – території та акваторії морського порту. Територія та акваторія властиві кожному морському порту, тобто їх можна вважати ознакою, що характеризує морський порт. У зв'язку з очікуваними змінами актуальним вбачається дослідження поняття, правової природи та порядку визначення меж території та акваторії морського порту, враховуючи, що спеціальних правових досліджень щодо обраної проблеми не досліджувалось.

Наукові дослідження за темою. Серед вчених-господарників, що торкались морської тематики, слід відзначити О.П. Подцерковного, С.Б. Мельник, В.П. Попелюка, К.С. Письменну та деяких інших. Дослідження у сфері морських портів проводились також вченими – представниками науки транспортного права, зокрема такими, як І.В. Булгакова, Е.Ф. Демський, О.В. Клепікова, М.Л. Шелухін та деякі інші. Не можна не відмітити також вчених – представників науки морського права, дослідження яких торкались й портової тематики, серед яких – Є.В. Додін, С.О. Кузнецов, Л.І. Пашковська, Т.В. Аверочкіна, С.В. Донін та деякі інші. Необхідно також відзначити І.І. Каракаша, який торкався проблем правового регулювання землекористування морських портів, та Т.Є. Харитонову, яка розглядала правові проблеми земель водного фонду.

Разом з тим вказаними та іншими вченими правові питання території та акваторії морських портів комплексно не досліджувались.

Метою даної статті є з'ясування поняття території та акваторії морського порту, з'ясування їх правової природи та порядку визначення їх меж, а також надання пропозицій щодо вдосконалення діючого законодавства.

Викладення основного матеріалу. Територію порту можна розуміти в широкому та вузькому значеннях.

В широкому значенні територія морського порту включає в себе сухопутну територію порту та акваторію порту, оскільки акваторія може вважатись водною територією, що є частиною земної поверхні. Таке розуміння території порту походить від розуміння території, яке міститься, наприклад, в Законі України (далі – ЗУ) «Про регулювання містобудівної діяльності», де територія розуміється як частина земної поверхні з повітряним простором та розташованими під нею надрами у визначених межах (кордонах), що має певне географічне положення, природні та створені в результаті діяльності людей умови і ресурси [1].

Подібним чином, у широкому змісті, розглядається й територія (державна територія) з точки зору міжнародного права. Наприклад, за твердженням І.І. Лукашука, до складу державної території входять сухопутна територія, в т.ч. й острови; водна

територія (акваторія), що включає в себе внутрішні води та територіальне море; земні надра; повітряний простір, розташований над вищезазначеними просторами [2, с. 405]. В свою чергу, М.Ю. Черкес зазначає, що «державна територія складається із сухопутної, морської і повітряної території», в свою чергу «до морської території належать внутрішні води і територіальне море» [3, с. 167]. На міжнародному рівні правовий режим внутрішніх вод та територіального моря встановлений Конвенцією ООН з морського права 1982 року [4], яка ратифікована Україною 3 червня 1999 року. На національному рівні правовий статус вказаних складових державної території визначається в ЗУ «Про державний кордон України». Відповідно до ст. 5 зазначеного Закону до територіального моря України належать прибережні морські води шириною 12 морських миль, відлічуваних від лінії найбільшого відпливу як на материку, так і на островах, що належать Україні, або від прямих вихідних ліній, які з'єднують відповідні точки. Стаття 6 Закону визначає склад внутрішніх вод України, до яких, зокрема, відносить морські води, розташовані в бік берега від прямих вихідних ліній, прийнятих для відліку ширини територіального моря України; води портів України, обмежені лінією, яка проходить через постійні портові споруди, які найбільше виступають у бік моря. Під «водами портів України» у ст. 6 зазначеного закону розуміється саме акваторія (або частина акваторії) порту. У п.2 ст. 3 Закону також зазначено, що державний кордон України, якщо інше не передбачено міжнародними договорами України, встановлюється на морі – по зовнішній межі територіального моря України [див. 5].

Враховуючи вищевикладене, вбачається, що межі території порту (у широкому значенні) можуть простиратись до меж територіального моря, й, одночасно, виникає питання, чи може територія морського порту знаходитись у межах виключної (морської) економічної зони (далі – ВМЕЗ) за межами територіального моря. Необхідно зазначити, що держави, в т.ч. Україна, у межах ВМЕЗ наділені певними виключними правами, а саме: «..правом споруджувати, а також вирішувати і забороняти створення, експлуатацію та використання штучних островів; правом споруджувати, а також вирішувати і забороняти створення, експлуатацію та використання установок, споруджень в економічних цілях – наприклад, бурові і нафтові платформи шахти й ін.; правом створювати зазначені об'єкти інфраструктури, якщо вони перешкоджають здійсненню прав прибережної держави, тобто власних прав» [6, с. 645] та деякими іншими правами. Тож, можна вести мову, що Україна у ВМЕЗ має певні суверенні (виключні) права, при цьому треба погодитись з А.М. Притулою, який зазначає, що «юрисдикція України як прибережної держави в цій частині відкритого моря носить обмежений функціональний характер» [7, с. 198]. Разом з тим для відповіді на поставлене вище питання щодо знаходження меж території порту у межах ВМЕЗ слід звернутися до Конвенції ООН з морського права 1982 року. Частина 1 ст. 56 Конвенції містить перелік суверенних прав прибережних держав у ВМЕЗ, деякі з яких зазначались вище. У свою чергу, відповідно, до ч.2 ст. 56 Конвенції, прибережна держава при здійсненні своїх прав та виконанні своїх обов'язків у виключній зоні належним чином враховує права та обов'язки інших держав і діє у порядку, що є сумісним із положеннями Конвенції [4]. На думку автора, враховуючи, що в Конвенції відсутня пряма заборона щодо знахо-

дження території морського порту у межах ВМЕЗ, з метою реалізації суверенних прав держави, зазначених у ч.1 ст. 56 Конвенції, держава може встановлювати територію морського порту у межах ВМЕЗ, не порушуючи при цьому прав інших держав, встановлених в Конвенції, що буде «сумісним із положеннями Конвенції». В той же час подібна можливість повинна передбачатись законодавством держави. Вирішення зазначеного питання щодо України буде зроблено далі при розгляді питання щодо порядку визначення меж акваторії порту.

У вузькому значенні територія порту складає лише сухопутну територію порту й до її складу не входить акваторія порту. Саме у такому значенні розуміється територія порту у Кодексі торговельного мореплавства України (далі – КТМ) та ЗУ «Про морські порти України». Відповідно до п. 16 ч. 1 ст. 1 ЗУ «Про морські порти України» територія морського порту – частина сухопутної території України з визначеними межами, у тому числі штучно створені земельні ділянки. У свою чергу, згідно з п. 17 ч.1 ст. 1 Закону, штучно створена земельна ділянка – це земельна ділянка, створена (намита, насипана, створена із застосуванням інших технологій) в межах акваторії морського порту. Необхідно при цьому зазначити, що територія морського порту – це не будь-яка територія, а територія, що знаходиться у межах морського порту. Таким чином, доцільно внести зміни до ЗУ «Про морські порти України» й виключити у п.16 ч. 1 ст. 1 ЗУ «Про морські порти України» словосполучення «з визначеними межами» й додати у кінці визначення слова «що знаходиться, у межах морського порту».

Необхідно також зауважити, що територія порту призначена для розміщення об'єктів портового господарства. У словнику морських термінів зазначається, що територія порту – це «прибережна сухопутна площа в встановлених межах, що займана портом, з розташованим на ній портовим господарством...Усі об'єкти портового господарства розміщені на території порту відповідно до виробничих функцій портових зон» [8]. У ЗУ «Про морські порти України» об'єкти портового господарства мають назву «об'єкти портової інфраструктури» й відповідно до п. 8 ч. 1 ст. 1 Закону є рухомими та нерухомими об'єкти, що забезпечують функціонування морського порту. Разом з тим не можна вважати, що усі об'єкти портової інфраструктури розміщуються на території морського порту, оскільки деякі об'єкти (наприклад, гідротехнічні споруди) розміщуються у межах акваторії морського порту, й власне саме акваторія, відповідно до п. 8 ч. 1 ст. 1 Закону, є об'єктом портової інфраструктури.

Таким чином, доцільно доповнити п. 16 ч. 1 ст. 1 ЗУ «Про морські порти України» словами «призначена для розташування об'єктів портової інфраструктури».

Отже, можна зробити висновок, що територія морського порту – це частина сухопутної території України з визначеними межами, у тому числі штучно створені земельні ділянки, що знаходиться у межах морського порту, призначена для розміщення об'єктів портової інфраструктури.

У свою чергу, відповідно до п. 2 ч. 1 ст. 1 ЗУ «Про морські порти України», акваторія морського порту (або портова акваторія) – це визначена межами частина водного об'єкта (об'єктів), крім суднового ходу, призначена для безпечного підходу, маневрування, стоянки і відходу суден. Судновий хід – це водний простір, призначений для транзитного руху суден між портами, позначений на місцевості і на карті та визначений засобами навігаційного обладнання. Визначення акваторії порту

як частини водного об'єкта може пояснюватися зокрема тим, що термін «водний об'єкт» застосовується у Водному кодексі України (далі – ВК). Відповідно до ст. 1 ВК, водний об'єкт – природний або створений штучно елемент довкілля, в якому зосереджуються води (море, річка, озеро, водосховище, ставок, канал, водоносний горизонт). З наведеного й з врахуванням того, що ЗУ «Про морські порти України» стосується саме морських портів України, вбачається, що акваторія морського порту є частиною не будь-якого водного об'єкта, а саме такого водного об'єкта, як море. Таким чином, доцільно внести зміни до п. 2 ч. 1 ст. 1 ЗУ «Про морські порти України», замінивши словосполучення «водного об'єкта (об'єктів)» на «моря».

Для порівняння, необхідно зауважити, що в Законі «Про морські порти Російської Федерації» акваторія морського порту визначається простіше, ніж в аналогічному українському законі й розуміється як «водний простір в межах морського порту» [9]. Зазначене визначення містить одну з важливих ознак акваторії порту, а саме, що акваторія порту – це не будь-який водний простір (водний об'єкт або його частина), а такий, що знаходиться в межах морського порту. Пропонується закріпити зазначення морського порту і у визначенні акваторії морського порту у ЗУ «Про морські порти України» й виключити у п. 2 ч. 1 ст. 1 ЗУ «Про морські порти України» словосполучення «визначена межами» й додати у кінці визначення слова «що знаходиться у межах морського порту».

Таким чином, акваторію морського порту необхідно визначати як частину моря, крім суднового ходу, що призначена для безпечного підходу, маневрування, стоянки і відходу суден, що знаходиться в межах морського порту.

З наведених визначень території та акваторії вбачається, що ці два об'єкти знаходяться в межах морського порту, в той же час межі цих об'єктів й складають межі морського порту. Відповідно до ч. 1 ст. 8 ЗУ «Про морські порти України» межами морського порту є межі його території та акваторії. З аналізу ч. 2 та ч. 3 ст. 8 вищевказаного Закону вбачається, що межі території та акваторії морського порту визначаються і змінюються Кабінетом Міністрів України.

Потребує з'ясування питання про правову природу території та акваторії морського порту й про співвідношення території морського порту із земельною ділянкою та акваторії морського порту із водним об'єктом.

Щодо території морського порту, то відповідно до ч. 1 ст. 8 ЗУ «Про морські порти» межі території морського порту визначаються і змінюються Кабінетом Міністрів України, виходячи з положень Земельного кодексу України. З наведеного положення вбачається, що порядок визначення та зміни меж території морського порту встановлений у Земельному кодексі України (далі – ЗК).

У свою чергу, у ЗК одним з основних термінів є термін «земельна ділянка», який виступає в якості об'єкта земельних відносин (ч. 3 ст. 2 ЗК). М.В. Шульга визначає земельну ділянку як «частину поверхні земного ґрунту, яка є основою ландшафту, має фіксовану площу, межі та місцезнаходження, а також характеризується певним якісним станом і притаманним їй правовим статусом» [10, с. 29]. Легальне визначення земельної ділянки міститься у ч. 1 ст. 79 ЗК України, де земельна ділянка визначається як «частина земної поверхні з установленими межами, певним місцем розташування, з визначеними щодо неї правами».

Територія морського порту відповідає ознакам земельної ділянки, тож, з урахуванням ч. 1 ст. 8 ЗУ «Про морські порти України», територію морського порту слід вважати земельною ділянкою із особливим правовим режимом. В підтвердження наведеної думки необхідно також навести положення ст. 74 КТМ (яка втратить чинність з дати вступу в силу ЗУ «Про морські порти України»), відповідно до якої територією морського порту є відведені порту землі.

Водночас, враховуючи реформування портової галузі, необхідно звернути увагу на особливості правового статусу території морського порту, що відрізняє її від інших земельних ділянок.

Так, відповідно до ч. 1 ст. 78 ЗК, право власності на землю – це право володіти, користуватися і розпоряджатися земельними ділянками. Згідно з ч. 3 ст. 78 ЗК, земля в Україні може перебувати у приватній, комунальній та державній власності. З наведених положень вбачається, що земельна ділянка може перебувати або у приватній, або у комунальній, або у державній власності.

Тобто з положень ч. 1 ст. 78 ЗК та ч. 3 ст. 78 вбачається, що територія порту як земельна ділянка повинна перебувати або у державній, або у комунальній, або у приватній власності. Однак це не відповідає положенням ЗУ «Про морські порти України». Відповідно до ч. 1 ст. 24 ЗУ «Про морські порти» земельні ділянки в межах території морських портів можуть перебувати у державній, комунальній та приватній власності. Згідно з ч. 3 ст. 24 Закону територія морського порту може складатися із земель морського транспорту, земель промисловості та земель водного фонду.

Таким чином, в межах території порту як земельної ділянки із особливим правовим статусом можуть знаходитись інші (менші) земельні ділянки із різним режимом власності та різними категоріями, разом з тим правовий режим території порту поширюється на усі земельні ділянки у її межах, незалежно від форми власності.

Вказана особливість правового статусу території морського порту вимагає перегляду правових норм щодо встановлення або зміни меж території морського порту, які, відповідно ч. 1 ст. 8 ЗУ «Про морські порти», повинні встановлюватись (змінюватись) з «урахуванням положень ЗК України». Якщо керуватись ЗК, то при створенні нового морського порту, спочатку, для визначення меж території порту, необхідно буде відвести та надати в користування велику земельну ділянку (яка власне й буде територією порту), що буде відноситись до певної категорії земель, у користування державного підприємства (Адміністрації морських портів України). В подальшому, у разі необхідності передання певних земельних ділянок у межах морського порту, необхідно буде «дробити» велику земельну ділянку – територію порту й у її межах відводити й передавати у комунальну або приватну власність менші земельні ділянки, змінювати їх категорію. Зазначена процедура видається занадто ускладненою. При створенні нових морських портів можливі випадки, коли може бути доцільним одразу передати певні земельні ділянки у межах території порту у приватну або комунальну власність, без надання їх у користування Адміністрації морських портів України. Передбачена ч. 1 ст. 8 ЗУ «Про морські порти» процедура унеможлиблює це.

Подібні зауваження були висловлені й у Висновку Головного науково-експертного управління Верховної Ради щодо законопроекту «Про морські порти України» від 10 лютого 2012 року, де зазначалось, що «проект не дає жодного уявлення

про умови формування території морського порту. Зокрема, за проектом вона може включати земельні ділянки, що належать різним власникам. З огляду на це виникає питання про умови включення цих ділянок до складу морського порту, їх призначення тощо» [11]. Однак вказані зауваження не були враховані законодавцем при ухваленні ЗУ «Про морські порти України».

Враховуючи вищевикладене, з метою оптимізації регулювання земельних відносин у морському порту вбачається за доцільне відокремити процедуру встановлення меж території морського порту від відведення та надання у власність (користування) земельних ділянок у її межах. Задля цього доцільно викласти ч.2 ст. 8 ЗУ «Про морські порти» таким чином: «Межі території морського порту визначаються і змінюються Кабінетом Міністрів України. Відведення та надання у власність або користування земельних ділянок у межах морського порту здійснюється відповідно до положень Земельного кодексу України з урахуванням особливостей, встановлених цим Законом».

Подібно до запропонованого автором порядку визначення та зміни меж території морського порту у ЗУ «Про морські порти України» побудовані норми щодо встановлення меж акваторії морського порту України. Відповідно до ч. 3 ст. 8 ЗУ «Про морські порти України», «межі акваторій морських портів визначаються і змінюються Кабінетом Міністрів України без порушення меж акваторій суміжних морських рибних портів та річкових портів». У свою чергу, «відведення акваторії морського порту (надання в користування) адміністрації морських портів України здійснюється на підставі рішення Кабінету Міністрів України відповідно до закону». Порядок визначення та змін меж акваторії морського порту вбачається вдалим.

Потребує вирішення вже поставлене вище питання щодо знаходження акваторії морського порту у межах ВМЕЗ поза межами територіального моря.

Законом, який надає право КМУ надавати в користування акваторію морського порту, є Водний кодекс України. Як уже зазначалося вище, акваторія морського порту є частиною водного об'єкта, а саме частиною моря. У свою чергу, п. 2 ст. 14 ВК України КМУ надано повноваження розпоряджатись водними об'єктами загальнодержавного значення. Останні закріплені в ст. 5 ВК України й, відповідно до ст. 3 ВК, входять до складу водного фонду України. О.В. Черноус, досліджуючи питання входження ВМЕЗ до складу водного фонду України, доходить висновку, що ВМЕЗ не належить до водного фонду України, оскільки «стаття 3 Водного кодексу України визначає, що до водного фонду України у цій галузі відносять лише внутрішні морські води та територіальне море» [12, с. 5]. В той же час зазнає уваги спеціальний Закон «Про рибне господарство, промислове рибальство та охорону водних біоресурсів», ст. 13 якого містить перелік водних об'єктів (їх частин), які використовуються для цілей водного господарства. Вказана стаття визначає, що до рибогосподарських водних об'єктів загальнодержавного значення належить, зокрема, виключна (морська) економічна зона України. У свою чергу, у ст. 1 зазначеного Закону міститься визначення морського рибного порту України, що є спеціалізованим морським портом, який є державним підприємством з комплексом споруд та інфраструктурою, розташованими на спеціально відведеній території та акваторії, та призначений для обслуговування рибальських і торговельних

суден, вантажів, а також перевезення вантажів на судах, що належать порту. Таким чином, враховуючи, що морський рибний порт є суб'єктом відносин у сфері рибного господарства, й з урахуванням п. 2 ст. 14 ВК України та ст. 14 Закону «Про рибне господарство, промислове рибальство та охорону водних біоресурсів», вбачається, що морському рибному порту може відводитись акваторія, частина якої буде виходити за межі територіального моря й знаходитись у ВМЄЗ.

Висновки. Наведений у статті аналіз правового регулювання території та акваторії морського порту та зроблені висновки спрямовані на вирішення деяких теоретичних та практичних проблем у сфері портового господарства. В той же час не можна не відмітити, що потребують додаткового дослідження, зокрема, правові режими території та акваторії морських портів, права та обов'язки суб'єктів господарювання при здійсненні господарської діяльності у межах морського порту, порядок та особливості здійснення будівельних робіт у межах морського порту.

Література

1. Про регулювання містобудівної діяльності: Закон України № 3038-VI від 17 лютого 2011 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2011. – № 34. – С. 1544. – Ст. 343.
2. Международное право. Общая часть : учеб. для студентов юрид. фак. и вузов / И.И. Лукашук – Изд. 3-е, перераб. и доп. – М. : Волтерс Клувер, 2005. – 432 с.
3. Черкес М.Ю. Міжнародне право: Підручник / М.Ю. Черкес; ОНЮА. – 5-те вид., випр. і доп. – К. : Знання, 2006. – 397 с.
4. Конвенція ООН з морського права від 10 грудня 1982 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_057/conv.
5. Про державний кордон України: Закон України № 1777-XII від 4 листопада 1991 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1992 р. – № 2 – Ст. 5
6. Притула А.М. Кримінальна відповідальність за злочини у виключній морській економічній зоні // Визначальні тенденції генезису державності і права: Зб. наук. праць. – 2007. – С. 644–647.
7. Притула А.М. Кримінально-правові засади відповідальності за злочини у виключній (морській) економічній зоні // Актуальні проблеми політики. Зб. наук. праць. – 2008. – Вип. 33. – С. 198–200.
8. Словник морських термінів [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.korabel.ru/dictionary/detail/1827.html>.
9. О морских портах в Российской Федерации и о внесении изменений в отдельные законодательные акты Российской Федерации: Закон РФ № 261-ФЗ от 08 ноября 2007 г. // Собрание законодательства РФ. – 2007. – № 46. – Ст. 5557.
10. Шульга М.В. Актуальные проблемы правового регулирования земельных отношений в современных условиях : дис. ... докт. юрид. наук. 12.00.06. – Харьков, 1998. – 397 с.
11. Висновок Головного науково-експертного управління Верховної Ради України щодо законопроекту «Про морські порти України» від 10.02.2012 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb_n/webproc34?id=&pf3511=42340&pf35401=213674.
12. Черноус О.В. До питання про правовий режим виключної (морської) економічної зони та екологічну мережу України // Екологічний вісник. – 2008. – № 7/8. – С. 5–6.

Анотація

Драпайло Ю. З. Поняття території та акваторії морського порту та порядок визначення їх меж. – Стаття.

У статті досліджується поняття території та акваторії морського порту з урахуванням положень Закону «Про морські порти України». Автор надає власне визначення понять «територія порту» та «акваторія порту» й пропонує відповідні зміни до законодавства. Обґрунтовується необхідність зміни порядку встановлення меж території морського порту.

Ключові слова: морський порт, акваторія порту, територія порту, земельна ділянка, водний об'єкт.

Аннотація

Драпайло Ю. З. Поняття території і акваторії морського порта і порядок определения их границь. – Стаття.

В статье исследуется понятие территории и акватории морского порта с учётом положений Закона «О морских портах Украины». Автор даёт собственное определение понятий «территория порта» и «акватория порта» и предлагает соответствующие изменения в законодательство. Обосновывается необходимость изменения порядка установления границ территории морского порта.

Ключевые слова: морской порт, акватория порта, территория порта, земельный участок, водный объект.

Summary

Drapaylo Y. Z. The notion of seaport territory and seaport water area and the order of delimitation of their borders. – Article.

The notion of seaport territory and seaport water area with a glance of provision of Law on Sea Ports of Ukraine are examined in the article. The author gives own definition of terms as “seaport territory” and “seaport water area” and proposes respective amendments to legislation. Necessity of changing the order of delimitation of borders of seaport territory is argued.

Key words: seaport, seaport water area, seaport territory, parcel of land, water object.

УДК 346.3:656.615

Г. М. Пенчева

ПРО ПРОБЛЕМИ ДОГОВІРНОЇ ФОРМИ ВИКОРИСТАННЯ ОБ'ЄКТІВ ЗАГАЛЬНОДЕРЖАВНОГО ЗНАЧЕННЯ (НА ПРИКЛАДІ ПОРТОВИХ ПРИЧАЛІВ)

Постановка проблеми. Чинне законодавство України передбачає збереження в державній власності об'єктів загальнодержавного значення, у тому числі стратегічних об'єктів інфраструктури морських та річкових портів. Проте відсутність у держави коштів на утримання та розвиток таких об'єктів, допуск суб'єктів господарювання приватної форми власності до здійснення видів діяльності, які історично вважалися монополією держави, зумовили фактичне використання таких об'єктів на різноманітних правових підставах суб'єктами господарювання недержавного сектора економіки. Втім, відповідна практика, особливо в умовах реформування функціонування портового господарства, вимагає належної правової оцінки та підтверджує актуальність питань щодо форм договірної забезпечення використання такими суб'єктами господарювання причалів у морських та річкових портах.

Стан дослідження. Питання правового регулювання створення та функціонування морських портів, забезпечення ефективного використання об'єктів портової інфраструктури розглядаються в працях як вітчизняних, так і зарубіжних вчених, серед яких: П. Я. Бакланова, Б. Буркинський, Р. В. Вахненко, М. Дергаусов, О. М. Кібік, Ю. В. Коваленко, С. В. Крижановський, В. Лебедева, А. Ніцевич, І. М. Олефір, О. П. Подцерковний, Ю. В. Сергеев, О. Степанов та багато інших. Проте комплексного дослідження потребують питання забезпечення договірної механізми використання об'єктів загальнодержавного значення у морегосподарському комплексі, у тому числі щодо використання стратегічних об'єктів портової інфраструктури і, зокрема, причалів.